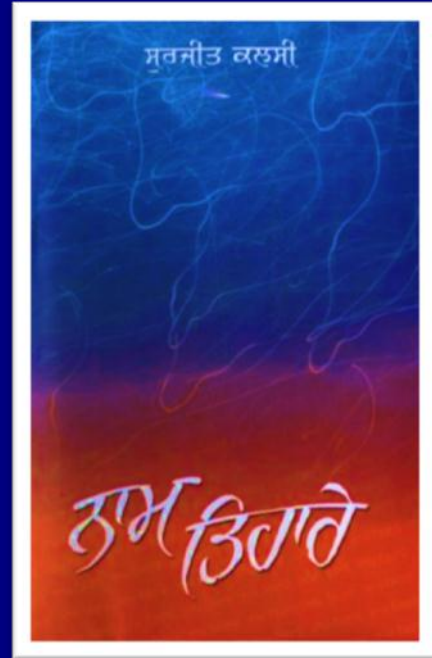

ਸਵੈਮਾਣ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ: ਨਾਮ ਤਿਹਾਰੇ

- ਪ੍ਰਮਿੰਦਰਜੀਤ-
(ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਐਡੀਟਰ "ਅੱਖਰ")

ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਾਵਿ ਕਿਤਾਬ ਮੇਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਹੈ - ਨਾਮ ਤਿਹਾਰੇ

ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਚੰਭਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿੰਬ ਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰੀ ਦਾ ਜਲੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹਿਜਤਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਤਕ ਆਈ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਣਵਾਪਰੇ ਦਾ ਵਾਪਰਨਾ ਹੈ। ਅਣ-ਮਹਿਸੂਸ ਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ। ਅਣ-ਭੋਗੇ ਦਾ ਭੋਗਣਾ। ਅਣ-ਬੀਤੇ ਦਾ ਬੀਤਣਾ। ਅਣ-ਸੋਚੇ ਦਾ ਸੋਚਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਣ-ਦਿਸਦੇ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਹਨ ਵਸਲ ਦੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਵਰਗੀਆਂ ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਉਹਲੇ ਦੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਰੇਖਾ 'ਤੇ ਖੜੋਤੀਆਂ ਅਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਪੁੱਛ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਿੱਜ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਦੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:

ਰੁਤਬਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾ ਕੇ
ਹੁਣ ਮਨ ਸੰਕੀਰਣ ਕਿਉਂ ਹੋਵੇ
ਇਕ ਤੇਰੇ ਹੀ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਕਿਉਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਜੀਣਾ ਮਰਨਾ ਹੋਵੇ

ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਿਰਜਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਵਿਕ 'ਮੈਂ' ਦੇ ਅਮੂਰਤ ਸਵੈ ਨੂੰ ਸਗਲਾ ਵਜੂਦ ਪਹਿਨਾਅ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗਵਾ ਲੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਈ ਕੁਝ ਲੱਭ ਲੈਣ ਦੀ ਜੁਸਤਜੁ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਰੇਤ 'ਤੇ ਪਈਆਂ ਪੈੜਾਂ 'ਚੋਂ ਲਰਜ਼ਦਾ ਕੋਈ ਆਕਾਰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋਚਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹ ਕੇ ਤੁਰ ਰਹੇ ਬਿਰਖਾਂ ਦਾ ਨਿਰਤ ਹੈ। ਪੱਤਿਆਂ 'ਚ ਵਾਪਰਦੀ ਹਰਿਆਲੀ ਵਰਗਾ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਚਿਤਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਕੁਝ ਗੁੰਮ ਗਵਾਚ ਗਏ ਦਾ ਹੋਰਵਾ ਅਤੇ ਵਿਰਲਾਪ ਨਹੀਂ ਗਾਉਂਦੀਆਂ, ਕੁਝ ਪਾ ਲੈਣ ਦੀ ਬੇਤਾਬੀ ਦਾ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ 'ਅੱਜ' ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ 'ਹੁਣ' ਵਿਚ ਜਿਉਣ ਦੀ ਲੀਨਤਾ ਹੈ। 'ਖ਼ਮੋਸ਼ ਰੂਹ ਦੇ ਬੋਲਾਂ' ਦੀ ਸੰਕੇਤਕ ਲਿਪੀ ਅਤੇ 'ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦੀ ਲੋਅ' ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ 'ਦੁੱਖ ਭੰਜਨ' ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅਲਾਪ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਵਿਚਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸੋਚ ਅਤੇ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਬੋਝਲਤਾ ਨਹੀਂ, ਸਰਲਤਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਲਾ ਸਵੈਮਾਣ ਨਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸੀਮਤ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ

ਹੋ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

ਇਸ ਛਲਾਵੇ ਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ
ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਜੀਵੀ ਜਾਵੇ
ਕਦ ਤਕ ਜੀਵੀ ਜਾਵੇ

ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਹੱਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਰਹੱਸ ਦੇ ਓਹਲੇ ਵਿਚ ਝਾਕ ਰਹੀਆਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਰੋਹ ਅਤੇ ਵਿਦਰੋਹ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੀ ਸੀਮਾ ਰੇਖਾ ਤਕ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਹੈ:

ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੇਰੇ
ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਦਰਗਾਹ ਹੈ
ਉਧਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ
ਕਥਾ ਘੜ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਬੈਠੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ ਆਪਣੇ 'ਹੋਣ' ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਇਕ ਮਨਫ਼ੀ ਔਰਤ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਸਾਲਮ ਸਬੂਤੀ ਔਰਤ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗਵਾਹੀ ਵਿਚ ਸਾਹਸ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਹਨ ਅਤੇ 'ਮੈਂ' ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੀ ਉਰਜਾ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਸੁਭ ਇੱਛਾਵਾਂ।

- ਪ੍ਰਮਿੰਦਰਜੀਤ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਐਡੀਟਰ "ਅੱਖਰ")

ਨਾਮ ਤਿਹਾਰੇ: ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ

ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ: "ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਮਨ-ਦੇਹੀ-ਰੂਹ ਦੇ ਤਾਲਮੇਲ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰ ਸਕਣ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਥੀਣ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕਿੰਤੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇਣ। "ਨਾਮ ਤਿਹਾਰੇ" ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭੱਜ ਦੌੜ ਦੀ ਰੁਟੀਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬੋਝਾ ਕੂ ਵਕਫ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਸੰਬੋਧਨ ਤਾਂ ਓਹੀ ਹੈ ਇਕ, ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੁਆਸ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਿਥਿਆ ਜਿਉਣ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅਣਦਿਸਦੀ ਮਿਥਿਆ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਮਨ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਬਿਰਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ 'ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦੀ ਲੋਅ' ਜਗਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੋਲੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਰਵਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਸਿੱਧਾ ਪੰਜੇ ਸੂਖਮ ਗਿਆਨ-ਇੰਦਰੀਆਂ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ - ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਦੋਸਤੀ, ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ, ਆਪਣਾਪਨ, ਪਰਾਇਆਪਨ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸੋਚ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜਿਉਣਯੋਗ ਜਾਂ ਨਰਕਯੋਗ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।" -ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ

ਨਾਮ ਤਿਹਾਰੇ

ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਹੈ ਆਗਾਜ਼ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਛੋਹ ਹੈ ਸਪਰਸ਼ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਵੇਦਨ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ।
ਸ਼ਬਦ ਰੂਹ ਸੰਬੋਧਨੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਰੱਬਤਾ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹੈ।
ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੁੱਖ ਦੀ ਪਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਸੋਚ ਸ਼ਬਦ ਸਕਿਰਿਆ ਹੈ।
ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਆਗਾਜ਼ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਭਾਵਨਾ ਸੁਖਮਈ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਇਸ਼ਟ ਨਾਮ ਤਿਹਾਰੇ ਹੈ।